

GILLIS DE HASE

Iets meer dan een halve eeuw geleden schreef Pierre Kluyskens onderstaand artikelje.

Een Gentenaar in dienst van Venetië.

Hebt u nooit bemerkt hoe sprookjesachtig de jeugdijaren van de beroemde personages uit het verleden worden beschreven en hoe schrill die zo klankvol bezongen karaktertrekken soms afsteken bij de documenten welke ons over de latere loopbaan van die vermaarde heerschappen bewaard zijn gebleven? Over hun daden en handelingen zijn wij doorgaans best ingelicht en gedocumenteerd doch over de jeugdijaren hangt meer dan eens een sluier welke de geschiedschrijver voor een onmogelijke taak plaatst. Is hij gewetensvol, zo zal hij eerlijk bekennen, dat hij weinig weet te vertellen over de geboorte, de familie en de eerste levensjaren van zijn held, doch menig biograaf is er niet voor teruggeschrokken zijn levensbeschrijving enigszins te verfraaien en aantrekkelijker voor te stellen door bladzijdenlang uit te weiden en te fantaseren over de hem nochtans onbekende jeugdijaren van zijn personage.

Het klassieke verhaal welke gewoonlijk wordt opgedist en nog immer in de smaak van het goedgehartig publiek schijnt te vallen, is dat van de arme volksjongen, heel vroeg wees geworden, een ongelukkige, harde jeugd kennend om zich dan, dank zij zijn arbeid en zijn talent, op te werken tot de hoogste treden van de samenleving.

Dat geeft menig lezer de gelegenheid een traan weg te pinken, wat de sympathie én voor de held van het verhaal én voor de schrijver verdubbelt.

Men heeft honderden geleerden, kunstenaars en staatslieden dit kleedje aangehouden, ofschoon in de meeste gevallen het verhaal op geen enkele ernstige bron was gesteund.

Ook Gillis de Hase, de Gentenaar die generalissimus werd van de republiek van Venetië, heeft men dit manteltje aangepast, met het gevolg dat niet enkel het lichtgelovige publiek, doch ook de auteurs er zich aan lieten beetnemen. De "vader" van die legende moeten wij niet al te ver gaan zoeken, en onze lezers hebben reeds gelegenheid gekregen kennis te maken met die fantaisist: Theodoor Schellinck, de vernuftige Gentse journalist uit de XIXe eeuw, de grote specialist in het vak.

Schellinck, men zal het zich herinneren, was bij zijn proefstuk niet. Hij had reeds een paar stambomen van het zuiverste koraal opgemaakt, een verhaal verzonnen over de oorsprong van de brillen, een ander over het bier, had aan de geschiedenis van Van Artevelde een nieuwe draai gegeven en had eindelijk

een lijst van niet minder dan 1289 Gentse kunstenaars, die zouden hebben geleefd en geschilderd hebben tussen 1339 en 1540, uit zijn duim gezogen. Voor een dergelijke vervalser was het verzinnen van een sympathieke jeugd voor Gillis de Hase natuurlijk slechts kinderspel.

Gillis de Hase, zo beweerde Schellinck in zijn reeks levensbeschrijvingen van beroemde Gentenaren, werd in 1597 geboren als zoon van Jan de Hase, een eenvoudige borstelmaker gevestigd in de Ram, en van Barbara Tietericx.

Als arme volksjongen leerde hij amper schrijven en lezen, wat later nog zichtbaar was in zijn onhandige handtekening. Van zijn prilste jeugd af tot zes-entwintig-jarige ouderdom was Gillis bakkersjongen. Hij werd echter, wat nog voorvalt, smoorlijk verliefd op een meisje, een strijkster, die echter, als in de één-cent romans, voor de hartstochtelijke liefdesverklaringen onverschillig bleef en onze bakkersjongen zond wandelen.

Uit liefdeverdriet en wanhoop verliet Gillis dan zijn geboortestad om het leger te vervoegen.

Dan volgt een opsomming van historische feiten doch met de waarheid kon Schellinck niet lang huis houden. Hij moest dus vrij spoedig een staartje geven aan zijn verzinsel en wel op een zeer spectaculaire wijze.

Wanneer hij vaststelt dat Gillis de Hase de graad van generaal heeft verworven, acht hij het ogenblik gekomen om hem een intrede te laten doen in de Arteveldestede. In 1641, zo beweert Schellinck, zou de grote veldheer dus naar Gent zijn teruggekeerd waar hij triomfantelijk onthaald werd door de bevolking. Het magistratuur zou hem op een prachtig feestmaal in het stadhuis hebben ontvangen, en de gewezen bakkersjongen zou door die schitterende receptie zijn weerwraak hebben genomen op het Gentse strijkstertje dat zich haar vroeger neenwoord wel bitter moest beklagen!

Het verhaal zat fijn ineen en zal waarschijnlijk door menige vader en moeder in de huiskamer opgedist geworden zijn aan de dochter die zich wat te veel eisend aanstelde bij de keus van haar pretendent. Maar niet enkel het publiek, ook de geleerden vielen in de val en zelfs de “Biographie nationale” nam het verhaal van Schellinck voor klinkende munt aan.

Vervalsingen hebben echter hun tijd en zoals Victor Vander Haeghen het bedrog van Schellinck ontmaskerde voor wat de Gentse kunstenaars betreft, zo bracht Napoleon De Pauw de vervalsing van Schellinck's verhaal over Gillis de Hase aan het licht.

Hij deed grondige opzoekingen in de archieven van Gent, en Venetië, pluisde de familiepapieren der de Hase's uit, en herleidde het geval tot zijn ware grenzen.

Hij kwam aldus tot de conclusie dat al wat Schellinck over Gillis' jeugd jaren had verteld, slechts bestaan had in de verbeelding van de Gentse journalist.

Gillis' vader heette niet Jan maar Pieter de Hase: hij was geen borstelvekoper uit de Ram, doch integendeel een zeer welstellende burger, waarschijnlijk een grootnijveraar, die zich gevestigd had in de Breydelsteghe dicht bij de Burchtstraat.

De moeder van Gillis, Anna d' Amman, behoorde tot een der grootste en meest achtbare families der stad.

Gillis, die acht broeders en zusters telde, werd in Oktober 1597 geboren en leidde het bestaan van alle toenmalige kinderen uit de begoede burgerij. Hij zal dus nooit als bakkersjongen met een broodmand op de schouder hebben gelopen.

Dat hij als jongeling op een meisje verliefd geraakte is best mogelijk en ten andere normaal en dat hij liefdesverdriet kende is ook niet uitgesloten, doch enig spoor van het avontuur met het Gentse strijkstertje heeft niemand ooit kunnen terugvinden.

Over de zozegde ontvangst in 1641 zwijgen de stadsdocumenten zich dood en kon geen enkel bewijs of zelfs vermoeden ontdekt worden.

Gillis de Hase, heeft na zijne jeugdijaren op zeker ogenblik aan zijn toekomst moeten denken en, zoals zovele jongelingen uit die tijd, koos hij de loopbaan der wapenen. Hij was 27 jaar oud.

Vijf jaren strijdt hij met de Spaanse legers in Duitsland en Italië. Na de dood van Spinola, de grote veldheer, staat Spanje een aantal regimenten, waaronder dat van de Hase, af aan Oostenrijk.

Onze Gentenaar, die op 32-jarige ouderdom tot luitenant promoveert, staat weldra als kolonel-eigenaar aan het hoofd van een regiment voetvolk welke zijn naam draagt.

Veldslagen, belegeringen volgen elkaar op. Wij treffen hem aan te Rakonitz, te Hutzen, te Ingolstadt, te Noerdlingen, waar zijn moed eenieders bewondering afdwingt.

Hij wordt verschillende malen ernstig gewond, treedt in 1635 in dienst van Claudia de Medicis, aartshertogin van Innsbruck, in 1639 springt hij in de bres voor het Oostenrijks Keizerlijk hof, promoveert tot majoor-generaal, verslaat Zweden doch wordt bij het beleg van Ziegenhaus ernstig gewond en gedurende een half jaar moet hij het krijgsumoer verlaten.

Nauwelijks is hij hersteld of hij behaalt een nieuwe schitterende overwinning te Kreuznach, wordt echter te Wenen teruggeroepen en met een diplomatieke zending in Zwitserland gelast.

Dit staat hem maar weinig aan: hij dient onslag in en stelt zich ter beschikking van de Republiek van Venetië, waar men zijn buitengewone hoedanigheden van krijgsman onmiddellijk weet te waarderen en te belonen.

Venetië is in een strijd op leven en dood gewikkeld met de Turken. Aan Gillis de Hase wordt het opperbevel van het leger aangeboden.

De generalissimus verslaat in 1645 de Turken, keert naar Venetië terug waar de Senaat zijn naam in het Gulden Boek der Republiek optekent, een eer die slechts de allergrootsten en verdienstelijken te beurt viel.

Het jaar daarop is hij opnieuw op het eiland Zante in strijd gewikkeld met de Turken en behaalt een nieuwe overwinning. Vervolgens treffen wij hem op het eiland Candia aan waar de Venetiaanse legers de ene nederlaag op de andere leden. de Hase kon echter alras in die toestand verhelpen en eens te meer verslaat hij de Turken, doch hij geraakt in onenigheid met de gouverneur van het eiland Moncenigo, en met generaal Foscolo.

Die twist betekende het einde van zijn loopbaan als veldheer. Hij viel in ongenade, werd zelfs een tijdlang verbannen en na ontslag te hebben ingediend, trok hij zich terug in Dalmatië, waar hij te Zara, een kasteel liet optrekken.

Hij bracht er zijn laatste levensjaren door echter niet zonder nog zwaar beproefd te worden: bijna al zijn kinderen werden door de pest weggemaaid en hij zelve stierf er op 30 Oktober 1659, na een der schitterendste loopbanen die men zich kan indenken.

Wellicht had hij nog meer eer en roem mogen oogsten, doch, in dienst van Spanje, Oostenrijk of Venetië, had hij nog iets van zijn geboortegrond behouden; zijn ontembaar karakter.

In een geschreven kroniek uit de tijd heeft men deze lakonieke beoordeling teruggevonden, die echter de man ten volle typeert: "Hij was een uitstekende veldheer, doch hij bezat een te onafhankelijk karakter".

Men zal wellicht nooit weten of hij al dan niet een natuurlijke dood stierf. De anonieme kroniekschrijver uit de XVIIe eeuw zegt ons enkel, dat het niet uitgesloten is dat hij vergiftigd werd.

Ha! had Schellinck maar die tekst gekend, hij had er ons ontegensprekelijk iets enigs van gemaakt en wellicht ware onder zijn pen het verhaal geëindigd door de komst van het Gentse strijkstertje te Zara om weerwraak te nemen op de plechtige ontvangst van 1641 en als een trouwe discipel der Borgia's, de arme bakkersjongen te vergiftigen!

Pierre KLUYSKENS